

Самсонова Яна Олексіївна,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри земельного та аграрного права,
Андріїв Наталя Олегівна, студентка
(*Національний університет*
«Юридична академія України ім. Я. Мудрого»)

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ: РЕАЛЬНІСТЬ Й ПЕРСПЕКТИВИ

Необхідність державної підтримки сільськогосподарського виробництва зумовлена не тільки специфікою галузі, а й рядом особливостей, притаманних вітчизняному сільськогосподарському господарству. Серед них вирізняють, зокрема, такі: зниження закупівельної спроможності населення; відставання сільського господарства України від розвинутих країн за рівнем науково-технічного прогресу; потреба в інвестиціях для підтримки родючості ґрунту; низький рівень розвитку інфраструктури сільської місцевості; розрив сталих економічних і технологічних зв'язків між різними сферами агропромислового комплексу.

Сьогодні вплив держави на сільське господарство є доволі значним, але водночас недостатньо ефективним. Власне тому проблема підвищення ефективності державного регулювання аграрного сектора та збільшення обсягів його бюджетного фінансування набуває дедалі більшої актуальності.

Основні засади державного регулювання сільського господарства визначені в законах України „Про державну підтримку сільського господарства України” від 24 червня 2004 р., „Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18 жовтня 2005 р., а також у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів від 19 вересня 2007 р., та ін.

Крім того, після вступу України до СОТ значну роль в контексті державної підтримки стали відігравати заходи державної підтримки, які за правилами СОТ умовно поділені на три групи: «зеленої», «синьої» та «жовтої» скриньок. Втім, проаналізувавши програми, можна зрозуміти, що лише 5% від загальної їх суми становлять прямі платежі безпосередньо сільгоспвиробникам: за програмами докорінного поліпшення земель та фінансової підтримки господарств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах. У нашій країні існує тенденція до зростання частки заходів «зеленої скриньки» у структурі державної підтримки аграрної сфери. Заходи «синьої» скриньки також не мають обмежень фінансування з бюджету. Заходи державної підтримки, які складають «жовту» скриньку, визнаються такими, що мають спотворювальний ефект на торгівлю, оскільки передбачають перерозподіл коштів або пов'язані з виробництвом особливих товарів [1, с. 207].

Механізм державної підтримки охоплює процеси ціноутворення, кредитування, фінансування, страхування, оподаткування, а також використання системи державного законодавства стосовно бюджетної та організаційно-регуляторної політики. Фінансовий напрям є основною формою виразу державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника, основними завданнями якої є стимулювання ефективності й підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва та розвиток соціального стану села.

Наразі в аграрному секторі України склалося три форми ведення сільського господарства: великотоварні підприємства, фермерські господарства та одноосібники, для кожної з яких на 2012 р. передбачено відповідну державну підтримку. Втім, при розробці подальших програм слід звертати увагу на стратегічні напрямки розвитку АПК. Пріоритетним напрямком розвитку є використання родючої властивості земель, що спричинить відносну дешевизну вітчизняної продукції, забезпечуючи тим самим її конкурентоздатність [2, с. 18].

Враховуючи неможливість функціонування аграрного товаровиробництва без фінансової участі держави, вважаємо за доцільне перегляд напрямів підтримки, зокрема щодо: ввезення та реалізації імпоротної продукції, якості якої в силу відсутності чіткої системи контролю важко визначити; порядку цільового використання коштів та фінансування цільових програм; механізмів пільгового оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та їх кредитування.

Разом з тим і техніко-технологічна відсталість сільського господарства також перешкоджає ефективному розвитку процесів кооперації, спеціалізації й агропромислової інтеграції, концентрації виробництва. Для того щоб подолати технічну і технологічну відсталість сільського господарства, потрібні значні інвестиції. Аграрний сектор України є непривабливим для потенційних інвесторів через високі ризики, пов'язані з незахищеністю права власності та ймовірністю неповернення коштів через недосконале управління.

Більшість науковців схиляються до думки, що державна підтримка має охоплювати не тільки сільське господарство, але і залежні від нього інші галузі і сфери аграрного сектора економіки, серед яких: галузі, що обслуговують сільськогосподарське виробництво; харчову і переробну промисловість; мукомельно-круп'яну і комбікормову промисловість; агросервіс та ін. [3].

Таким чином, державні структури повинні брати активну участь у підтримці суб'єктів агропромислового сектора, забезпечуючи тим самим ефективне державне регулювання і розвиток агропромислового виробництва. Державна підтримка має полягати як у наданні агропродовольчому сектору необхідної матеріальної і фінансової допомоги, так й у забезпеченні сприятливих умов виробництва. Оскільки сільське господарство є основною складовою національної економіки України, розвиток якої повинен

здійснюватись на стійкій основі, то важливою є стабільність надходження внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів.

1. *Музиченко А. С., Подзігун С. М.* Державна підтримка аграрного сектору України в умовах членства в СОТ / А. С. Музиченко, С. М. Подзігун // Всеукраїнський науково-виробничий журнал АПК. – 2011. – Вип 4. – С. 270-274.

2. *Амбросов В. Я.* Забезпечення державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України у СОТ / В. Я. Амбросов, В. М. Онегіна // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 15-24.

3. *Замикула В. В.* Напрями державної підтримки агропродовольчого сектора економіки в умовах глобалізації економіки // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2009. – № 4 [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua>.

Чабаненко Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, завідувач кафедри
трудового та аграрного права Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ГАЛУЗІ АГРАРНОГО ПРАВА

Принципи права – це виражені у праві вихідні нормативно-керівні засади, що характеризують його зміст, основи, закріплені в ньому закономірності громадського життя. Принципи – це те, що пронизує право, виявляє його зміст у вигляді початкових, наскрізних «ідей», головних засад, нормативно-керівних положень [1].

Зазначене визначення видатного російського ученого С.С. Алексєєва може вважатися одним з класичних в сучасній теорії права. Представники аграрно-правової науки схожим чином визначають поняття принципів аграрного права.

Принципи права – наукова категорія, яка завжди викликала інтерес учених як у сфері теорії права, так і у сфері галузевих правових наук. Принципи права мають безпосередній зв'язок з переважною більшістю стрижневих загальнотеоретичних питань, як-то: сутність права, норма права, юридичний акт, правова система, правове регулювання тощо. Вони пов'язують право з політикою, економікою, мораллю, забезпечують єдність різних правових процесів, форм, теорій, ідей і концепцій, понятійно-категоріальних рядів [2].

Професор В.П. Жушман визначає принципи аграрного права як провідні ідеї, основоположні засади, наукові положення, відображені в нормах цієї галузі права, які в комплексі регулюють аграрні відносини [3].

Як засади, що закріплені у правових нормах та відображають закономірності певної галузі права, визначає принципи права Н.І. Титова [4].

М.І. Козир зауважує, що принципи аграрного права – це виражені в нормах права, що регулюють аграрні відносини, нормативно-керівні ідеї, поло-